

TECHNICKÁ VÝCHOVA A JEJÍ MÍSTO V SOUČASNÉM SYSTÉMU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

KVAPIL Luděk – JANU Miroslav, ČR

Resumé

Příspěvek se zabývá problematikou výuky technické výchovy na základní škole z hlediska postoje učitele k technicky zaměřeným předmětům.

Klíčová slova: technická výchova, osobnost dítěte, technický materiál, individualismus žáka, dovednost, tvořivost, výrobek.

TECHNICAL EDUCATION AND ITS PLACE IN THE CONTEMPORARY SYSTEM OF BASIC EDUCATION

Abstract

The contribution deals with the issue of teaching technical education at basic schools, focusing on the attitude of the specialist teacher.

Key words: technical education, child personality, technical material, the pupils' individuality, ability, creativity, product.

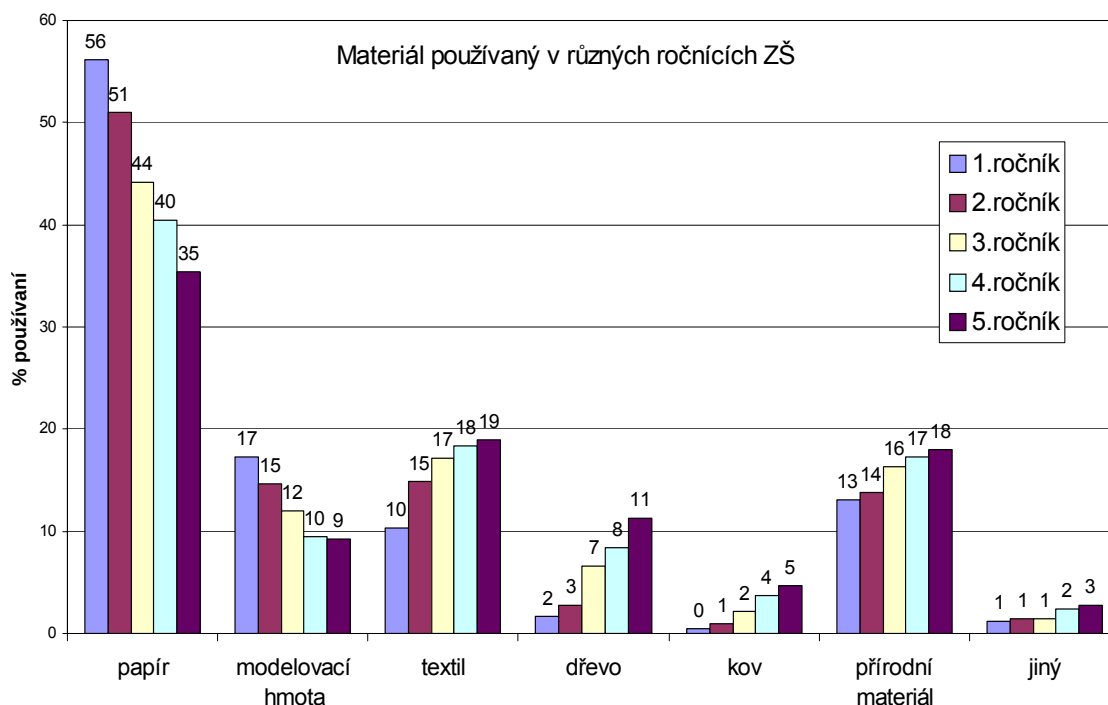
1 Úvod

Je zřejmé, že na základní škole patří předměty technického zaměření do specifické skupiny předmětů nabízejících technické vzdělávání. Zvláštností těchto předmětů je, že se žáci zdokonalují nejen po stránce teoretických znalostí, ale i po stránce praktických dovedností a návyků. Důraz je kladen na procesní stránku výuky, která je výhradně zaměřena na technický materiál a jeho přetváření, směřující k finálnímu žákovskému produktu - **výrobku**. Je proto stále častější, že se předmět „Praktické činnosti“ na základních školách stává pro některé učitele, ale i vedení škol nepopulární právě pro svoji specifičnost. Speciální prostory s potřebným základním vybavením prostředků a nástrojů jsou nutností pro kvalitní technické vzdělávání na úrovni základního vzdělávání. Přitom jsou dílčí prvky technické výchovy obsaženy již na úrovni předškolního vzdělávání v mateřských školách. Právě zde je činnost dětí založena na hře (kdy děti pracují s konstrukčními stavebnicemi) a na praktické činnosti (kde se děti seznamují s nejrůznějšími technickými a přírodními materiály, které jsou pro tuto věkovou kategorii vhodné a vytváří z nich nejjednodušší výrobky blíže viz. (1) Vzdělávací program „Začít spolu“. Počáteční zkušenosti s praktickými činnostmi se dále rozvíjí na základní škole.

2 Technická výchova v podmínkách základní školy

Přizpůsobit výuku novým podmínkám a požadavkům, které jsou kladeny na současný výchovně vzdělávací proces blíže viz. (2, s. 83-104) jsou závazné i pro předměty technického zaměření na základní škole. Z toho vyplývá, že splnění vymezených cílů výuky technických předmětů je závislé na vytvoření vhodných podmínek pro technické vzdělávání žáků. Z hlediska vedení škol jde o vytváření tzv. vnějších podmínek. V praxi však můžeme pozorovat, že vytváření podmínek není vždy

na různých základních školách stejné a že se vyskytují značné rozdíly mezi nimi. Tuto skutečnost ovlivňují postoje ředitelů škol k dané problematice a jejich rozhodnutí jakou cestou se bude ubírat technická výchova. Zda ji podpoří a vytvoří podmínky v podobě vhodných prostor a zajistí potřebnou vybavenost nástroji, technickým materiálem a základními strojními zařízeními, nebo se naopak bude stavět negativně k této problematice. Takto negativní postoje značně komplikují práci učitele technické výchovy a ovlivňují komplexní rozvoj technické vzdělanosti žáků na základní škole. Z hlediska učitele jde o vytváření tzv. vnitřních podmínek, zahrnující **procesní stránku výuky** jako způsobu dosahování cílů a využívání všech dostupných technických materiálů k vytváření **výrobku**, jako prostředku realizace výuky. Ze zkušeností, které jsme získali výzkumem na 1. st. základní školy, nevyužívají učitelé všechny dostupné technické materiály rovnoměrně a některé z nich upřednostňují před druhými viz. graf č. 1.

Graf 1: Materiál používaný v různých ročnících ZŠ.

Tento stav může mít příčinu u samotných učitelů, kteří:

- **považují některé technické materiály za nevhodné z hlediska bezpečnosti žáků**
- **mají nedostatek zkušeností se zpracováním některých technických materiálů pro různé žákovské výrobky**
- **mají nedostatek technického materiálu a nejsou schopni si jej pořídit vlastním úsilím (to vede k omezování se jen na některé druhy technických materiálů)**
- **potýkají se neustále s malými finančními prostředky na zajištění výuky.**

V případě výuky na primární škole je, nutné navazovat na dosažené výsledky dětí z předškolních zařízení (MŠ) a rozvíjet dále jejich dovednosti a kompetence (3). I když na 1. st. probíhá výuka v klasických třídách, bez možnosti využívání speciálních učeben (dílén) pro tyto účely, měli by učitelé:

- vytvářet podmínky pro atraktivní výuku,
- zařazovat širokou škálu dostupných technických materiálů,
- využívat zajímavé náměty pro splnění cíle výuky,
- zavádět inovační prvky do výuky (např. projektové vyučování).

V případě výuky na 2. st. základní školy je nutná speciální učebna (žakovská dílna), kde se žáci seznamují s náročnějšími pracovními operacemi pro danou věkovou kategorii. Využívají ke své činnosti pracovní nástroje, se kterými se učí zacházet, ošetřovat je a poznávat jejich účel pro danou pracovní operaci. I proto je potřebné, aby bylo zajištěno dostatek materiálu, nástrojů a pomůcek pro rozvoj dovednosti, tvořivosti, návyků a technického myšlení u starších žáků.

3 Závěr

Pracovní aktivita žáka je v těchto předmětech spjata s jeho praktickou tvůrčí činností, proto je naší prioritou, poukázat na nutnost vytvořit plnohodnotné podmínky pro kvalitní práci budoucích ale i stávajících učitelů technické výchovy. V tomto příspěvku jsem se zamýšlel nad některými problémy a negativními důsledky ovlivňujícími nedostatek materiálního zabezpečení výuky technické výchovy z hlediska učitelů a ředitelů škol, které snižují kvalitu výuky.

4 Literatura

1. GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. A KOL. *Vzdělávací program ZAČÍT SPOLU* 1. vyd. Praha : Nakladatelství PORTÁL, 2003, s. 159. ISBN 80-7178-815-5.
2. GRECMANOVÁ, h., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I.* 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství HANEX, 1998, s.80. ISBN 80-85783-20-7.
3. MŠMT. *Rámcový vzdělávací program.* Praha : VÚP, 2005.

Lektoroval: RNDr. Evžen Růžička, CSc.

Kontaktní adresa:

Mgr. Luděk Kvapil, Ph.D.

UP, PdF, Katedra technické a informační výchovy, Žižkovo nám. 5, 77140

Tel.: (068) 5635807, fax: (068) 5231400,

E-mail: kvapil@pdfnw.upol.cz